

polna resnične modrosti, ki je hkrati misel in pesem, ko bliski osvetljujejo skalnato pokrajino. »Tvoj dom, beseda, je med vsem in ničem,« pravi Zlobec in s tem vrača besedi, v laičnem duhu, prvine svetega; toda ni poimenovanje tisto, kar v njegovi poeziji sproža besede: besede so pri njem zraščene s stvarmi, s koreninami predirajo v sleherno razpoko kot grmičevje na Krasu. V takšno pokrajino postavlja labirint naše kulture in oživlja mit – Orfej, Sizif, Tantal – kot spoznavno možnost, v poeziji, ki spreminja elemente v znamenja naše usode . . .

Tudi La Battana (št. 83), ki izhaja sicer na Reki, vendar ima večino bralcev v Italiji, je z veliko simpatijo recenzirala Zlobčeve *Bližine*. Recenzent *st* (urednik Sergio Turconi?) razmišlja med drugim: »... In vendar, kljub raznolikosti motivov, na katere se ti verzi opirajo ali v njih najdejo svoj neposredni navdih, je očiten veliki skupni imenovalec, ki jih povezuje in je podlaga vsej Zlobčevi poeziji: ta povezovalni element je nenehna navzočnost pozitivnega odnosa do življenja. Ta izraz ali definicija se utegne zdeti (in morda tudi je) banalen, toda v Zlobčevih verzih se ta občutek uteleša skozi najbolj intimne in skrivne meandre, ki so vzvišeni in kultivirani, vendar hkrati tudi eksistencialno prvinski in pomenijo pričevanje, ki je hkrati osebno in splošno in za bralca pretresljivo. Pa naj pesnik govori o svojem odnosu do narave (to velja še posebej za cikel *Tiha pesem*) ali o čustvenem svetu (*Nomada ljubezni* in *Iz roda v rod*) ali ko nas pesnik popelje v skrivno sfero pesniškega drgeta (*Resbeseda*) ali v svet velike kulturne dediščine (univerzalni mitologemi, ki so osnova najboljše najobsežnejšemu ciklu v zbirki, *V labirintu*) ali ko v nemiru dvoma preizkuša najgloblji smisel eksistence (zares lepe pesmi v ciklu *Smer vrnitve*), Zlobec ostaja zmerom globoko vezan na pozitivno vrednoto življenja, čeprav sprejema vse njegove travme, vso njegovo trpkost, odtujenost, težave in nezanesljive osvovitve, ločitve, tišine, neizogibne puščave . . . To je tisto pozitivno čustvo (ki nima nič skupnega

z mračnim in predpisanim optimizmom), ko se v »sintezi življenja«, kot jo ponuja Zlobec, »narava in ljubezen strneta v krog« (Spagnoletti), tudi če »Zdaj vse manj smo scela, zmerom bolj razpolovljeni« (*Kratek čas kentavri*), ali »Zdaj že izgubili smo spomin, od kdaj puščoba v nas« (*Puščava v nas*). Če me poklicna kritiška deformacija ne vara, bi dejal, da je v nekaterih drzah bolečega stoicizma ob odtujevalnih trenutkih življenja v teh Zlobčevih poezijah mogoče odkriti pozicijo, ki je skladna s prvim Montalejem, ki ga je Zlobec s tolikšno ljubeznijo in uspehom prevajal, vendar je hkrati tudi zelo veliko drugačnosti, ne samo v tonu in izrazu pesmi kot take, temveč tudi in predvsem v tem, v svojem bistvu pozitivnem smislu eksistence, v katerem upanja in razočaranja najdejo svojo sintezo v zadnjih verzih soneta, s katerimi se (naključno?) končuje zbirka: »Je to plačilo za vse muke, / kazen za svetle sanje, ki ves čas stoje / jih sanjamo vsi skupaj in vsak zase? / Vso pot iz roda v rod, od dne do dne / vsi skupaj in vsak zase. Za vse čase«

Vsi kritiki in recenzenti, ki so v italijanskem tisku ocenjevali *Bližine*, niso pozabili omeniti odličnega prevoda Arnalda Bressana. Tako tudi v La Battani: »Brezrezervna pohvala gre prevajalcu, Arnaldu Bressanu, ki je bleščeče prepesnil poezijo Cirila Zlobca (daleč torej od tistega »prevajalskega jezika«, nad katerim se je pritoževal Vittorini), prav zaradi takšnega prevoda se moramo, ko prebiramo to zbirko, z začudenjem spopasti z mislijo, ki se nam vsiljuje, da izvorni jezik teh verzov vendarle ni italijanščina.

V. S.

JEZIKOVNO VEČPOMENSKO PESNIŠTVO

/Joja Ricov: *T/r/ajna pajčevina m/r/aka*; Zagreb 1987./

Malo je danes pesnikov, ki svojo »obrambo« in »hrano« iščejo v pesništvu. Joja Ricov odpira svojo najnovejšo pesniško zbirko *T/r/ajna pajčevina m/r/aka*

s prav takšno zarotitvijo – s tabo se, pesem, branim/ (zdрави nenadomestljivo!)/ s tabo se hranim, da ne poginem/. Nedvomno zelo izzivalna intonacija v teh naših »alternativnih časih«. Že s svojo zbirko *Marabunta* /1968/ je Ricov zbudil pozornost tistih, ki z branjem odkrivajo utrip sodobnega hrvaškega pesništva. Ta zbirka je opozorila, da je Ricov samonikel, izjemno močan in nenavaden pesnik. Njegova *Marabunta* je izzivala s svojo nevsakdanjostjo, večplastnostjo, razigranostjo, neulovljivostjo... treba jo je bilo prebirati. /Zato ni nič čudnega, da je ušla skozi slepi hodnik dnevne kritike!/

V zbirki *T/r/ajna pajčevina m/r/aka* so objavljene Ricovove pesmi zadnjega desetletja /1975–1986/. To je isti Ricov iz *Marabunte* v temeljni glasovni intonaciji, toda hkrati drugačen, nov z bujnim ognjemtom besede, v tu in tam bolj umirjeni, toda še bolj plastični podobi, včasih pa neukrotljiv v slapu besednih prelomov. Ko da bi vsa ta utripajoča lingvistična poetika vrela iz samega izvira krika – temelja govora, človekovega prvega znamenja. Vse je v ustvarjalnem kaosu, izvir – ponikanje – toda ta prelom, sredstvo in cilj človekovega akta oglašanja je v svojem bistvu orkestracija najbolj eufonične harmonije našega jezika. Zaradi teh zvokovno glasbenih lastnosti svojega pesniškega snovanja in ne le zaradi tistih glasovnih interpolacij je Ricov neprevedljiv. Sicer ne vselej, toda pogosteje, kot se dogaja, ko se srečujemo s pesnikom v igri. Ricov sporoča in prevzema z zvoki in spoznanji, s celo vrsto asociacij, ki izvirajo iz znakov. To je namreč tudi vizualna poezija, ne le refleksivno večpomenska poezija z afektivnimi naboji od mavrice do miline, lapidarna, plodna in potentna poezija. Ivo Svetina bi dejal »falična« poezija. Tisto, kar Ricov pove in pokaže /kar se vidi in sliši/, sestavlja življenje v celoti, razčlenjuje ga kot vivisekcija v vseh plasteh pojavnosti in resničnosti. Ta zbirka je zgodovina »brezčasja«, kakor pravi pesnik. V tej zbirki se je beseda »razpočila«, da bi trajalo življenje. *T/r/ajna pajčevina m/r/aka* je nad-

krilila *Marabunto* z vrtanjem v globino. Ko *T/r/ajna pajčevina m/r/aka* ni več izrazito večpomenska v ubranosti /to je Ricovova fonetična večpomenskost/, je spojila svojo prednico s psalmskim izrekom, z jobovskim krikom, pogosto na robu neizogibne psovke, neodvrtljivega ludističnega mazohizma. Zajema *Marabunto* najširšega obsega, pri čemer kroti njen pesemski polet, hudournik ekspresionističnih in naturalističnih metafor, ki se pretakajo po strugi nadrealizma. *T/r/ajna pajčevina m/r/aka* s svojim strogim in odmerjenim verzom ter udarnimi enjambementi pomeni zgoščenje *Marabunte*, njen krč v besedi. To je logos – rana, blesk dogajanja v zvoku, beseda, ki je sama sebi strup in zdravilo, usedlina zgodovine življenja.

Zaradi vseh teh lastnosti sodobno hrvaško pesništvo potrebuje *T/r/ajno pajčevino m/r/aka*. Morala je iziti. Z objavo v samozaložbi se pridružuje vrsti pomembnih del v svetovni in v naših književnostih, ki so zaradi pesnikovega stališča do lastne besede in ne zaradi nemožnosti objave pri katerem izmed založnikov, izšla v samozaložbi.

Ivan Cesar

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Esej Andreja Inkreta *Poezija in resnica* je v prevodu Gojka Janjuševića in Pavle Popović objavljen v dvojni (3–4) številki cetinjskega časopisa *Ars*. To je uvodno predavanje na lanskem mednarodnem srečanju PEN na Bledu. Zanimiva sta še sestavka Sretena Zekovića o fenomenu starih Črnogorcev in Vojislava Nikševića o nastanku etnonimov Dukljani, Zečani in Črnogorci. To sta prispevka, ki skušata utrditi prepričanje o Črnogorcih kot samosvojem in samobitnem narodu.

*

V peti številki reškega glasila *Dometi* so objavljene razprave, v katerih se prepletajo klasični in novi pristopi k razisko-